

NL

Audiotour tekst

ARCADIA

arcadia.frl/bouwurk

Bekijk de plattegrond van Bouwurk waar je de audiotour punten kunt vinden.

AUDIOTOUR PUNT 1

Welkom in Bouwurk, welkom in onze kathedraal van deze tijd. Bouwurk is een echt mienskipshûs: een plek waar iedereen welkom is om te ontdekken, creëren en ervaren. Hier is altijd iets te doen. Of je nu komt om kunst te bewonderen, verhalen te horen of zelf de handen uit de mouwen te steken – er is voor iedereen wat te beleven.

Laten we samen op ontdekkingsstocht gaan door deze bijzondere plek. Kijk vooral even om je heen. Zie je hoe Bouwurk is opgebouwd uit grote houten balken, verbonden met paarse hoekstukken? Deze balken zijn gemaakt van douglashout. De constructie is volledig modulair en demontabel – dat betekent dat Bouwurk straks weer uit elkaar gehaald kan worden. Het ontwerp is gemaakt door de designers van Overtreders W. Bouwurk is een samenwerking van Arcadia, de Gemeente Leeuwarden en honderden andere mensen, bedrijven en organisaties. De gemeente kan Bouwurk, zodra Arcadia is afgelopen, op een andere plek weer opbouwen en opnieuw gebruiken.

Wat Bouwurk extra bijzonder maakt, zijn alle mensen en bedrijven die eraan hebben samengewerkt. Fryslân is wereldwijd koploper op het gebied van circulaire economie. Hoe dat kan? In Fryslân wordt veel samengewerkt. Zo maken we als Fryskers samen het verschil. Een voorbeeld daarvan is de Hennepvezeldeal, waarvoor 30 partijen samenwerken om in meer dan 1000 projecten lokaal geproduceerde hennepvezel te gebruiken als isolatiemateriaal.

Ook voor Bouwurk hebben we een bijzondere samenwerking. Drie aannemers werkten samen om het geraamte van Bouwurk te maken: Bouwbedrijven Lont, Friso en Dijkstra Draisma. Voordat ze aan de bouw begonnen hadden deze bedrijven nog nooit samengewerkt. Maar speciaal voor Bouwurk bundelden ze hun krachten.

Kijk nu eens omhoog. Zie je de kleurrijke doeken tussen de balken? Het zijn er 200, je kunt ze bijna niet missen. Deze doeken zijn gemaakt van oude, afgekeurde luchtballonnen van Team For Old Balloons, vermaakt door het Noordelijk Ballonvaartcentrum. Ze zijn te oud en versleten om nog mee te vliegen – maar perfect voor een tweede leven in Bouwurk.

1

Om Bouwurk in te komen moet je een flinke stap maken. Langs de rand is Bouwurk namelijk 30cm hoog. Om het je wat makkelijker te maken zitten er rondom Bouwurk betonnen tredes. Deze zijn gemaakt door SusPhos en de Leeuwarder Beton Centrale. In deze tredes zit fosfaat verwerkt, dat is een reststof uit poep en plas. Klinkt misschien gek, maar juist dat maakt het beton extra duurzaam.

En let op de vloer waarop je staat. Die is gemaakt van oude pallets. Deze pallets zijn bij Rewood Pallets gerepareerd en op maat gemaakt door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zo krijgt gebruikt hout een tweede leven – én krijgt iedereen de kans om mee te bouwen.

Loop vooral verder en stap de Oase binnen. Daar vind je de tweede QR-code. Scan 'm, en dan gaan we verder met de audiotour.

AUDIOTOUR PUNT 2

Welkom in de Oase van Bouwurk – het groene hart van ons mienskipshûs. Dwaal rond en ontdek de honderden bakken vol stekjes en planten, gedoneerd door vrijwilligers. In bijna elke bak groeit iets anders. Misschien herken je sommige bomen nog van Bosk, het wandelende bos dat in 2022 door de stad trok. Na die tocht hebben deze bomen een tweede onderkomen gevonden op het terrein van NHL Stenden. En nu? Zijn ze speciaal voor Bouwurk weer even terug.

Tussen de Boskbomen vind je ook drie heel bijzondere exemplaren van Kunstwerkplaats Smoel. Deze kunstzinnige bomen zijn gemaakt van circulaire materialen, zoals touw, pallets en oude stoelpoten. Elke boom heeft een eigen karakter – en ze staan verspreid door de Oase.

Heb jij ons carillon al gezien? Dit is gemaakt door leerlingen van de Burgemeester Harmsmaschool. Een carillon is een klokkenspel, zoals je die ook in kerktorens vindt. Maar deze is bijzonder: hij is niet van klokken gemaakt, maar van echte scheppen. Elke schep heeft een eigen toon. Lukt het jou om er een liedje op te spelen? Hier in dit deel vind je ook de gevlochten stoelen gemaakt door kunstenaar Sanne van Balen. In samenwerking met het Nationaal Vlechtmuseum maakte zij deze stoelen in de vorm van reddingsboeien. Ga vooral even zitten en geniet vanaf deze bijzondere plek van het uitzicht.

En... heb jij de donatiepotten al gespot? Kunstenaar Koos Buster maakte, speciaal voor Arcadia, vijf donatiebussen. Kijk maar goed waarvoor hij collecteert. Door hun gekke vormen en bijna onhaalbare doelen zet Buster je aan het denken: wat kun jij zelf doen voor een betere wereld? En welke impact heeft dat? Net als Bouwurk is het een uitnodiging om niet alleen te kijken, maar om na te denken. En misschien mee te helpen. Samen bouwen we aan een wereld waarin iedereen telt. Samen maken we met kleine gebaren een groot verschil.

Als je nu doorloopt in de Oase en rechts aanhoudt, vind je daar de derde QR-code. Scan 'm, en dan gaan we verder met de audiotour.

AUDIOTOUR PUNT 3

Dit is het derde punt van de audiotour. Voor je zie je Brenda, een indrukwekkend kunstwerk van de Argentijnse kunstenaar Gabriel Chaile. Brenda is metershoog en gemaakt van leem. Net als het werk van Koos Buster, maakt het deel uit van onze kunstroute Paradys. Brenda is meer dan alleen een kunstwerk – het is ook een oven. Tijdens Arcadia wordt ze meerdere keren écht gebruikt om in te bakken. Vuur en eten brengen mensen samen, en dat is precies wat Gabriel Chaile met zijn kunst hoopt te bereiken.

In dit deel van Bouwurk kun je ook luisteren naar Toekomst van het verleden, gemaakt door PLOEGH EN EIDE. Zes korte verhalen, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek uit mienskipshûs De Klomp in Leeuwarden-Oost. Verhalen over herinneringen, over gaten in het geheugen, over wat mensen willen meenemen – en wat ze willen achterlaten. De stemmen zijn verzonnen, maar de gevoelens zijn echt. Kijk ook even naar het bord hier tegenover. Daar volg je de reis van Circle4Change. Kunstenaar Bruno Doedens fietst met een boom door Europa, op zoek naar verbinding, verhalen en verandering. De vijfduizend kilometer lange route wordt hier dagelijks bijgehouden.

En heb je nog een donatie in je zak? Ook hier vind je een donatiepot van Koos Buster. Waarvoor collecteert hij in deze hoek?

Loop nu naar het uiteinde van de Oase. Naar de kant van de Oldehove. Daar vind je het vierde punt van deze audiotour.

AUDIOTOUR PUNT 4

Welkom bij het vierde punt van de tour.

Ga eens met je rug naar de Oldehove staan en kijk Bouwurk in. Als het goed is, heb je het al eerder gespot: het podium in de Oase. Dit werd speciaal voor Bouwurk gemaakt door de Spantenfabriek in Dokkum. Het hout is gefreesd met een CNC-machine – dat is een computergestuurde frees die heel precies vormen uit hout snijdt. Net als Bouwurk kan ook dit podium uit elkaar worden gehaald en later, op een andere plek, weer worden opgebouwd. Handig toch?

En zie je daar die luisterstoel in de vorm van een ei? Dat is de Ei-pod, een kunstwerk van Joke Lunsing. Ga lekker zitten en sluit je even af van alles om je heen. In de stoel vind je een knop: druk erop en luister naar een verhaal, geschreven en ingesproken door dichter Joost Oomen. Neem de tijd, luister en kijk om je heen.

Door heel Arcadia, en dus ook in Bouwurk, staan regentonnen. Hiermee vangen we zelf regenwater op. Dit gebruiken we onder andere om de planten in de Oase water te geven als het langere tijd droog is. Zo besparen we kostbaar drinkwater én helpen we wateroverlast te voorkomen. Al het water dat we opvangen in de tonnen gaat niet naar het riool. Wist je dat je met een grote regenton tot wel 2500 liter water per jaar bespaart?

Dit was het laatste punt in de Oase. Het vijfde punt vind je in de Maakruimte. Succes!

AUDIOTOUR PUNT 5

Welkom in de Maakruimte. Hier wordt gewerkt, geëxperimenteerd en gedeeld. Hier wordt nieuwe kunst gemaakt. Hier wordt geschilderd, gebreid, gevlochten en vooral: samengewerkt.

Laat je ogen eens langs de muren dwalen. Zie je de bijzondere muur, opgebouwd uit een heleboel verschillende onderdelen? Dit is onze Draagmuur: een verzameling van ramen, elk gevuld door een van de vele organisaties, bedrijven en mensen die hebben samengewerkt om Bouwurk te maken.

Het bijzondere? Dit is maar een deel van alle samenwerkingen. Elk raam heeft zijn eigen ontwerp en vertelt zijn eigen verhaal. Samen vormen ze het grote verhaal van Bouwurk en geven ze een ode aan samenwerken. Ze bewijzen wat er mogelijk is als we samenwerken.

En kijk goed – speciaal voor deze wand maakte rietvlechtkunstenaar Esmé Hofman, in samenwerking met het Nationaal Vlechtmuseum Noordwolde, vier bijzondere panelen. Spot jij ze tussen de rest? De rest van de muren is, net als de vloer, gemaakt van oud pallet hout van Rewood. Van afval valt heel wat moois te maken.

Kijk nu eens omhoog, naar het torentje. Zie je de 8 glas-in-loodramen? Die zijn gemaakt door glaskunstenaar Nanda Vandeberg. De ruim 400 woorden die je ziet, komen van studenten en docenten van Firda en Aeres. In hun eigen taal gaven ze antwoord op de vraag: wat betekent taal en cultuur voor jou? Dichters Marrit Jellema en Arjan Hut lieten zich hierdoor inspireren en schreven er een gedicht bij.

Zie ook het MegaZine – een reusachtig werkboek van wel drie meter hoog. Het is het dagboek van Bouwurk. Elke dag staat er een nieuwe vraag centraal die je uitnodigt om iets achter te laten: een gedachte, een beeld, een verhaal. MegaZine groeit dagelijks, bladzijde voor bladzijde, met bijdragen van iedereen die langskomt. Voeg jij jouw stem ook toe aan dit collectieve kunstwerk?

Ben je klaar om verder te gaan? Loop dan naar de Whitebox – het zesde punt van deze tour.

AUDIOTOUR PUNT 6

Welkom bij punt 6. Welkom in de Whitebox. Dit is een bijzondere ruimte – een soort black box, maar dan anders. In het theater betekent een black box een lege ruimte, zonder vaste opstelling, waarin makers alle vrijheid hebben. Dat hebben we hier ook. Alleen: hier zijn de muren niet zwart. De muren zijn geïsoleerd met échte Fryske schapenwol. Wist je dat wol een heel goed bouw materiaal is? Fryslân is de grootste wolproducent van Nederland, het is dus lokaal en duurzaam. Zeker als je weet dat 95% van alle Nederlandse wol nu vernietigd wordt. Dat is toch zonde?

De wol in de muren is afkomstig van een heleboel Fryske schapen. Een flinke klus die door Pleed in is gecoördineerd. Het vilt in de Whitebox komt van het Hollands Wolcollectief. Samen hebben deze groepen ervoor gezorgd dat de Whitebox warm en stil is. De wol zorgt namelijk niet alleen voor sfeer, maar ook voor een goede isolatie.

De lambrisering aan de binnenkant van de ruimte is een kleurrijke verzameling van stroken. Al deze stroken zijn met de hand gebreid door de vrijwilligers van breicafé De Steek. Al maanden voor de opening van Bouwurk werkten ze eraan. En ook nu breien ze elke donderdag gewoon verder. Misschien zie je ze wel aan het werk. Brei je mee? Wij regelen de naalden en wol.

Kijk ook even naar de gevel van deze ruimte. Die is afgetimmerd met resthout van Miedema Bouwmaterialen. Verschillende kleuren, maten en houtsoorten komen hier bij elkaar. Maar juist dat geeft karakter, toch?

De Whitebox is een van de weinige ruimtes in Bouwurk met een “echte” deur. Zie jij iets bijzonders aan de deur? Bijna alle deuren die je in Bouwurk ziet komen uit het oude gemeentehuis van Menaam. Zo zie je maar: alles in Bouwurk heeft zijn eigen verhaal.

Loop nu door naar buiten, achter de Whitebox. Daar vind je punt 7 van deze tour.

AUDIOTOUR PUNT 7

Welkom buiten, bij punt 7 van deze tour. Vanaf hier heb je een prachtig uitzicht op de Oldehove. Wist je dat je tijdens de 100 dagen van Arcadia hier meerdere keren vanaf kunt tokkelen? Houd de agenda in de gaten – wie weet zoef jij binnenkort ook een keer naar beneden.

Kijk eens naar de rand van het terrein. Zie je die rij struiken en bomen in bakken? Dat is een houtwal – typisch voor de Noardlike Fryske Wâlden. In die regio gebruiken boeren dit soort dichtbegroeide hagen om weilanden van elkaar te scheiden. Het is niet alleen mooi, maar ook een fijne plek voor vogels, insecten en kleine zoogdieren. Hier, aan de rand van Bouwurk, brengen we een stukje Wâlden naar de stad. Loop een stukje verder en ontdek Lift Me Up van Tryater. Een audio-installatie waarin je wordt uitgenodigd om te gaan liggen en te luisteren. Samen met anderen word je meegenomen in verhalen van mensen uit heel Fryslân – verhalen over troost, kracht en verbondenheid. Terwijl je luistert is er ook heel veel te zien. Wat? Dat ga ik niet verklappen.

En als je toe bent aan een pauze: probeer dan eens de gigantische zitzak van Feedtuber. Hij is gevuld met compost, maar geen zorgen – je wordt er niet vies van. Een heerlijke plek om gewoon even te liggen en te ontspannen.

Zie je de verschillende gele banen op de grond? Deze zijn geschilderd door WMR uit Rinsumageest. Elk vlak kadert een deel van Bouwurk af, zodat het gemakkelijker is om de verschillende onderdelen uit het programmaboekje uit elkaar te houden.

Loop nu door aan de buitenkant van Bouwurk. Punt 8 vind je even verderop, aan de kant van Tresoar.

AUDIOTOUR PUNT 8

Welkom bij punt 8 van deze tour, aan de buitenzijde van Bouwurk – aan de kant van Tresoar. Hier groeien planten in de moestuin en bloeien ideeën op.

Hier ontdek je beschilderde houten bakken, met planten erin. Deze zijn gemaakt voor Sociale Voedseltuinen Leeuwarden samen met buurtbewoners van Heechterp-Schieringen. Speciaal voor Arcadia staan deze acht bakken, gevuld met groenten en gewassen, nu bij Bouwurk. Kinderen uit de wijk hebben ze samen met graffiti-artiest Roy Schreuder beschilderd. En wat heel leuk is. De groenten die we hier verbouwen, worden gebruikt in de keuken van Bouwurk.

Er is in Bouwurk een heleboel om op of in te zitten. Banken, stoelen, zitzakken. Heb jij de tuinbankjes al gezien? Ze zijn gemaakt door Recell van gerecycled wc-papier. Deze bankjes bewijzen dat alles een grondstof kan zijn.

Hier in dit deel zie je ook de Toekomststoel, een kunstwerk gemaakt door Grootouders voor het Klimaat samen met Studenten van Firda en NHL Stenden. Klim vooral naar boven en neem plaats. Bovenin vind je een QR-code. Als je die scant kun je een verschillende video's bekijken over een leefbare aarde. Op de weg terug naar beneden kom je kartonnen bomen tegen, vol papieren appeltjes. Op deze appeltjes mag je iets schrijven: een wens, een gedachte, of iets dat je hebt geleerd. Wat schrijf jij op?

En dan: On the Field of Hope, de grote moestuin van Bouwurk. Deze is gemaakt door Peng Zhang, een van de kunstenaars van onze beeldende kunstroute Paradys. Pengs moestuin is niet alleen prachtig om naar te kijken, hij gaat ook bijzonder te werk. Tussen de kruiden en groenten ontmoeten twee werelden elkaar. Peng werkt volgens de traditionele Chinese lunisolaire kalender. Dat is een kalender die niet uitgaat van maanden zoals wij die kennen, maar van natuurlijke ritmes zoals zonnewendes, de lengte van de dag en veranderingen in de natuur. Deze kalender is heel belangrijk in de Chinese cultuur en bepaalt alles wat je doet. Bijvoorbeeld wanneer je zaait, je groenten oogst, even uitrust – en wanneer je feestviert.

Ook in de moestuin is van alles te beleven. Peng geeft hier workshops en je kunt meehelpen in de tuin. Met de groenten en kruiden uit de tuin wordt bovendien gekookt. Benieuwd hoe dat smaakt? Check de agenda en kom vooral eens langs wanneer Peng kookt.

In deze tuin draait het niet alleen om wát er groeit – maar ook om hóe je leeft. Een moestuin vraagt namelijk geduld. Je kunt een plantje niet vragen sneller te gaan groeien. Je hebt aandacht nodig voor het ritme van de seizoenen, het weer en de aarde. Wil je zelf ontdekken hoe dat is? Meld je dan aan voor een van Pengs workshops.

Loop nu rustig verder naar de keuken van Bouwurk – daar vind je punt 9 van de tour.

AUDIOTOUR PUNT 9

Welkom bij punt 9 van deze tour. Hier is de Keuken van Bouwurk.

Een plek om even tot rust te komen, alleen of samen met anderen. Ga vooral even zitten aan een van de tafels en bestel een kopje koffie of een kom soep. En neem de tijd. En als je dan toch zit, kijk dan goed om je heen, want ook hier zit verhaal verstopt in de details.

De tafels die je ziet, en het krukje waarop je zit, zijn gemaakt van plaatmateriaal dat ontwikkeld is door het Veenweide Atelier. Hierin zijn geperste vezels verwerkt van miscanthus. Planten die veel voorkomen in het Veenweide gebied.

Het ontwerp komt van Friso Wiersma, en de meubels zijn gemaakt in de sociale werkplaats Empatec.

Boven de tafels hangen lampen. Deze lampen zijn stuk voor stuk gemaakt door deelnemers van kunstwerkplaats Smoel. Samen met kunstenaar Juliet IJpma gingen ze aan de slag. Wat vind je van het resultaat?

In de gevel van deze ruimte zitten bijzondere platen verwerkt. Deze platen zijn gemaakt van Lisdodde en Miscanthus. Twee planten die veel groeien in het natte veenweide landschap. Tjeerd Veenhoven ontwikkelde deze platen speciaal voor het Veenweide Atelier. Naast deze bijzondere platen zit er in de gevel Fryske hennepvezel en hennepisolatie terug van Green Inclusive. Aan één kant is de gevel gemaakt van glas zodat je het goed kunt zien.

Heb je al gekeken naar de ramen bovenin de Keuken? Ze zijn gemaakt door Steinfort Glas en gemaakt van stukken restglas. Op elk paneel is een kindertekening geprint, deze zijn gemaakt door basisschoolleerlingen uit heel Fryslân. Hun opdracht was: teken je gedroomde uitzicht. Het resultaat? Een verzameling van kleurrijke ramen, een soort speelse variant op glas-in-lood.

In de keuken hangt ook een bijzonder gordijn, gemaakt door Wad van Waarde. Het is geweven van Frysk vlas – een plant die vroeger overal in Nederland werd verbouwd om er stof van te maken, maar die nu in de vergetelheid is geraakt.

Klaar voor het laatste deel van deze tour? Loop dan door naar het winkeltje, daar vind je de laatste QR.

AUDIOTOUR PUNT 10

Welkom bij punt 10. Je bent aangekomen bij het winkeltje van Bouwurk. Ook hier is nog veel te ontdekken. Op de muur rondom het winkeltje zie je bijzondere tegels. Er zijn verschillende ontwerpen, maar ze hebben allemaal één ding gemeen: ze zijn gemaakt van slib uit de Waddenzee. Deze waddenslibtegels zijn ontworpen vanuit het project Sea Silt Ceramics door ontwerpstudio Humade en gemaakt bij Koninklijke Tichelaar in Makkum. Een stukje Waddenzee in Bouwurk.

Sta ook even stil bij de Kijkmannen, vlak voor de 'deur' van Bouwurk. Je kent ze misschien wel: mannen die bij een bouwplaats staan, leunend op hun fiets of zittend in een scootmobiel. Ze kijken, praten en hebben overal een mening over. Dit kunstwerk van Marten Winters nodigt je uit om stil te staan bij de constante stroom aan meningen in onze eigen mienskip.

In het grote Bouwurk zit ook een kleine wereld verstopt. Michel Tilma, van Miniature People Leeuwarden, maakte speciaal voor Klein Geluk een minikunstwerk bij het verhaal 'Om vier uur komt de grammafoonman' van Nathalie Koch. Kijk goed: ergens in deze hoek zit de grammafoonman verscholen, met naast zich een piepklein billboard met daarop een stukje tekst uit het verhaal. Ben je benieuwd naar de rest? Of wil je meer van Klein Geluk ontdekken? Kijk dan op kleingeluk.frl. De Grammafoonman is tekst nummer 42.

En dan is er nog de metershoge Zandloper. Was je erbij tijdens de opening van Arcadia, het Grûnfestival? Dan heb je misschien gezien hoe deze zandloper werd gevuld met grond die bezoekers zelf hadden meegenomen. Hier maken we samen tijd tastbaar – en geven we het door. De zandloper kun je vinden in het gemeentehuis.

Bedankt voor je bezoek aan Bouwurk en voor het luisteren naar deze audiotour. Ben je aan het begin van de tour begonnen, maar halverwege ingestapt? Geen probleem! Ga dan nu naar punt 1, deze vind je bij de ingang van Bouwurk, aan de kant van het Obe gebouw en luister ook de rest van de tour.

Ik hoop dat je hebt ontdekt, geproefd, geluisterd – en misschien ook een beetje hebt verwonderd. Er valt hier zoveel te zien, te voelen en te beleven. Elke keer dat je door Bouwurk loopt, ontdek je iets nieuws. Bouwurk bestaat dankzij een heleboel samenwerkingen. Het is gemaakt door duizenden handen en bijna net zoveel materialen. Al deze inzet, materialen en samenwerkingen vertellen samen een bijzonder verhaal. Een verhaal dat antwoord geeft op de vraag: Kunnen we nog samen bouwen?

***Maak dus vooral nog een rondje, er is altijd iets nieuws te ontdekken.
Tot ziens – of liever nog: oant sjen yn Bouwurk, of een van de vele andere onderdelen van Arcadia.***

